

โรคไข้เลือดออก

สำหรับประชาชน
และเครือข่ายภาคประชาสังคม

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

โรคไข้เลือดออก

สำหรับประชาชน
และเครือข่ายภาคประชาสังคม

สำนักโรคติดต่ออันตราย
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

โรคไข้เลือดออกสำหรับประชาชน และเครือข่ายภาคประชาสังคม

ที่ปรึกษา

นายแพทย์โสภณ เมฆธน
อธิบดีกรมควบคุมโรค
นายแพทย์โอภาส การย์กวินพงศ์
รองอธิบดีกรมควบคุมโรค
นายแพทย์นิพนธ์ ชินานนท์เวช
ผู้อำนวยการสำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง

คณะกรรมการ

นายแพทย์อนุตรศักดิ์ รัชตะหัต
ดร.ปิติ มงคลกลางกูร
นายอนันต์ พระจันทร์ศรี

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

พิมพ์ครั้งที่ 2

สิงหาคม 2558

จำนวน

7,500 เล่ม

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด

คำนำ

โรคไข้เลือดออก ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าการควบคุมโรคจะได้ดำเนินการมากกว่า 50 ปีแล้วก็ตาม จากการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ของโรค ทำให้ทราบว่าสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญที่สุดในการป้องกันและควบคุมโรค คือ ความตระหนักและร่วมมือกันของประชาชนทุกครัวเรือนในชุมชนโดยมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นแกนนำในการทำกิจกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยการรณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันกำจัดและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทุกสัปดาห์ ยุงลายชอบที่จะวางไข่ในภาชนะที่มนุษย์สร้างขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ และภาชนะเหล่านั้นก็มักอยู่ในบริเวณบ้าน เช่น โอ่ง ถังน้ำ แจกัน ถ้วย ไท ยางรถยนต์เก่า จึงควรเป็นหน้าที่ของประชาชนเองที่จะเป็นหลักในการกำจัดยุงลายในบ้านของตน มี อสม. เป็นพี่เลี้ยงในการให้การแนะนำวิธีกำจัดลูกน้ำยุงลาย แต่หากพลาดพลั้งถูกยุงลายที่มีเชื้อไวรัสเดงกีกัดจนเป็นไข้เลือดออกก็ต้องรู้ถึงวิธีสังเกตอาการของโรค รวมทั้งการดูแลผู้ป่วยในเบื้องต้น

การจัดทำหนังสือโรคไข้เลือดออกสำหรับประชาชนทั่วไปและอาสาสมัครสาธารณสุขเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องนำไปศึกษาหาความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก และวิธีป้องกันควบคุมโรคอย่างง่าย ๆ ด้วยตนเองและครอบครัว และขยายไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งในการป้องกันโรคที่ยั่งยืน ส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยปลอดภัยจากโรคไข้เลือดออก

สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

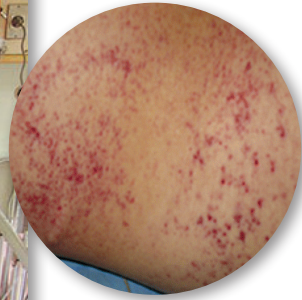

สารบัญ

โรคไข้เลือดออก	5
ยุ่งลายนำโรคไข้เลือดออก	6
โรคไข้เลือดออกเกิดได้อย่างไร	8
อาการของโรคไข้เลือดออก	12
สัญญาณอันตราย	14
การรักษาโรคไข้เลือดออก	15
พ่อ-แม่ ควรรู้ถึงความแตกต่างของโรคไข้เลือดออกและโรคหัด	16
การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	17
การควบคุมและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุ่งลายทำได้ดังนี้	19
การป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุ่งลายกัดทำได้โดย	23
การกำจัดยุ่งลาย ทำได้หลายวิธี เช่น	23
การรับบริการจากสถานบริการสาธารณสุข	24
บทบาทเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเครือข่ายภาคประชาชนทุกระดับ	25
บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	27
บทบาทเครือข่ายต่างจังหวัด กระทรวงสาธารณสุข	28
บทบาทสถานพยาบาลเอกชน	29
บทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)	30

โรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเดงกี โดยมีุงลายเป็นตัวนำโรคในแต่ละปีมีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจากทุกภาคของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โรคนี้เกิดได้ตลอดทั้งปี แต่มักพบผู้ป่วยมากขึ้นในช่วงที่มีฝนตกชุกแม้ว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กช่วงอายุ 5 - 24 ปี ตั้งแต่เด็กเล็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุก็สามารถป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้

กลุ่มผู้ป่วยที่พบมากใน
ประเทศไทย

ช่วงอายุ 5 - 24 ปี

ยุงลายนำโรคลิชเล็ดออก

ยุงลายที่เป็นตัวการนำโรคลิชเล็ดออกนั้นเป็นยุงที่ออกหากินในเวลากลางวัน เริ่มตั้งแต่ช่วงสายจนถึงเย็น แต่บางครั้งก็อาจพบยุงลายออกกัดดูดเลือดคนในเวลาพลบค่ำด้วย ยุงลายมีสีดำสลับขาวทั้งที่ ส่วนหัว ตัวและขา ชอบวางไข่ตามภาชนะซึ่งน้ำต่าง ๆ ที่อยู่ในบ้านเรือนและบริเวณรอบ ๆ บ้าน หลังจากวางไข่แล้ว ประมาณ 2 วัน ยุงลายจะฟักตัวออกเป็นตัวอ่อนที่เรียกกันว่า “ลูกน้ำ” ลูกน้ำยุงลาย เคลื่อนไหวรวดเร็ว ว่ายน้ำ คล้ายงูเลื้อย กินสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่อยู่ในน้ำ ตะไคร่น้ำตลอดจนเศษอาหารต่าง ๆ ที่หล่นลงไปใต้น้ำนั้น ระยะที่เป็นลูกน้ำกินเวลาประมาณ 6 – 8 วัน แล้วลูกน้ำยุงลายก็จะลอกคราบกลายเป็นตัวกลางวัย ที่เรียกว่า “ตัวโม่ง” ซึ่งเป็นระยะที่ไม่กินอาหาร และมีการเคลื่อนไหวช้าลง ประมาณ 1 – 2 วัน ตัวโม่งจะลอกคราบกลายเป็นตัวยุงลาย ยุงลายตัวเมียนั้นจะผสมพันธุ์เพียงครั้งเดียวและสามารถวางไข่ได้ตลอดชีวิต ส่วนอาหารของยุงลายคือน้ำหวานจากดอกไม้หรือผลไม้ แต่เฉพาะยุงตัวเมียนั้นที่กินเลือด เพื่อนำโปรตีนในเลือดไปพัฒนาไข่ในท้อง หลังจากกินเลือด 2 – 3 วัน ยุงลายตัวเมียก็จะหาที่วางไข่

ระยะเวลาจากไข่ ไปเป็นยุงลาย ใช้เวลา 7 - 10 วัน

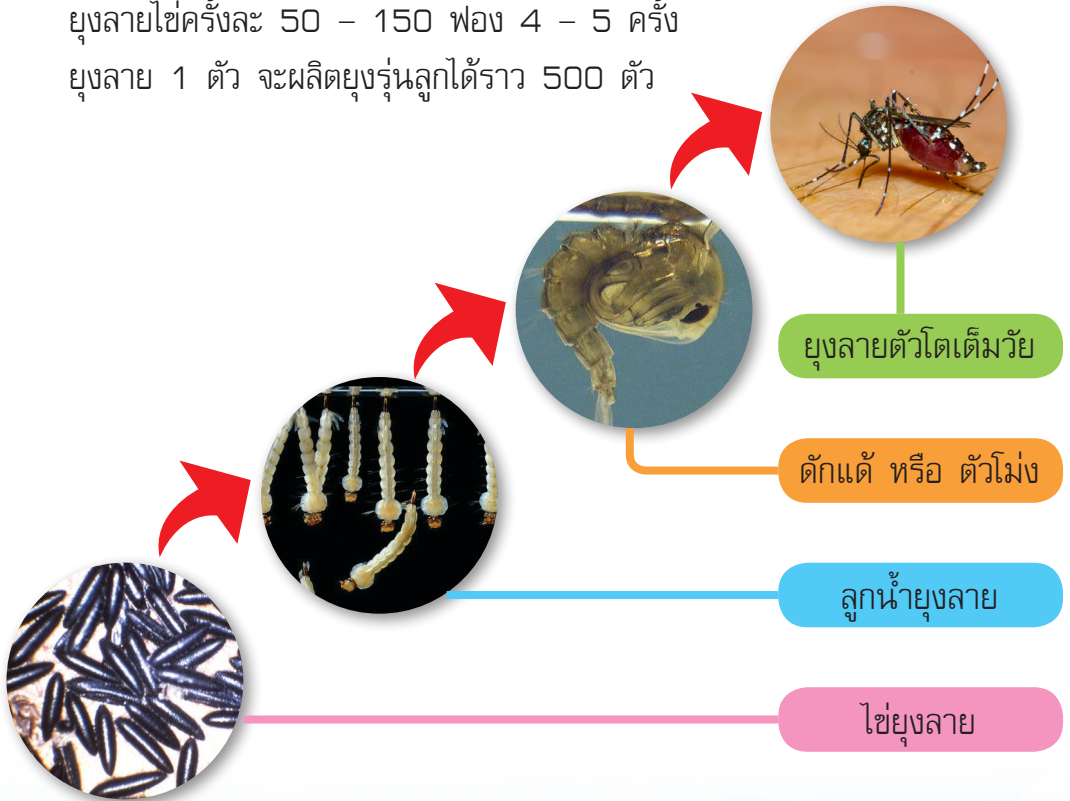
ยุงลาย

เพศเมีย อายุขัย 1 - 2 เดือน

เพศผู้ อายุขัย 7 - 10 วัน

ยุงลายไข่ครั้งละ 50 - 150 ฟอง 4 - 5 ครั้ง

ยุงลาย 1 ตัว จะผลิตยุงรุ่นลูกได้ราว 500 ตัว

โรคไข้เลือดออกเกิดได้อย่างไร

ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในระยะที่มีไข้สูงจะเป็นระยะที่มีเชื้อไวรัสเดงกี อยู่ในกระแสเลือด เมื่อยุงลายมากัดผู้ป่วยก็จะได้รับเชื้อไวรัสเข้าไปในตัวยุง หลังจากนั้นประมาณ 8 - 12 วัน เชื้อไวรัสจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น แล้วไปรวมตัวกันอยู่ที่ต่อมน้ำลายของยุง เมื่อยุงลายตัวนั้นไปกัดคน ครั้งต่อไป ก็จะถ่ายทอดเชื้อไวรัสเดงกีเข้าสู่คนผู้นั้น แล้วเชื้อไวรัสจะใช้เวลา พักตัวในร่างกายคนประมาณ 5 - 8 วัน จึงจะเริ่มแสดงอาการของ โรคไข้เลือดออก

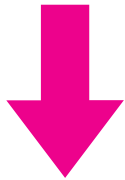
คนไข้จะมีไข้สูง

การแพร่เชื้อเดงกีไวรัส

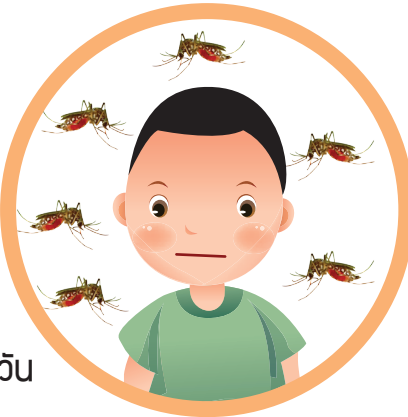
ระยะฟักตัวในยุง
8 - 10 วัน

ยุงมีเชื้อตลอด 1 - 2 เดือน

ยุงกัดเด็ก

ระยะฟักตัวในคน 5 - 8 วัน

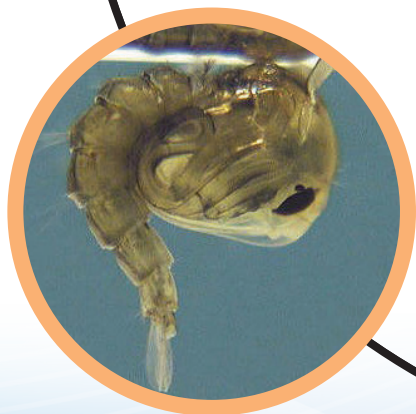
ຍຸງລາຍຕົວເມີຍ ມີອາຍຸ

ຍຸງລາຍໄປ່ຄຣັງລະ
ຍຸງລາຍ 1 ຕົວ
ໄດ້ຮາວ 5

1 - 2 ວັນ

ຮະຍະເວລາຈາກ
ໃຊ້ເວລາ 7 -

ຕົວໂມ່ງ

4 - 5 ວັນ

45 - 60 ວັນ

50 - 150 ຟອງ
ຈະພຣຶດຢູ່ຮຸ່ນລູກ
500 ຕົວ

ຈາກໄຂ່ເປັນຢູ່
7 - 10 ວັນ

ລູກນ້ຳຢູ່ລາຍ

5 ວັນ

ໄຂ່ຢູ່

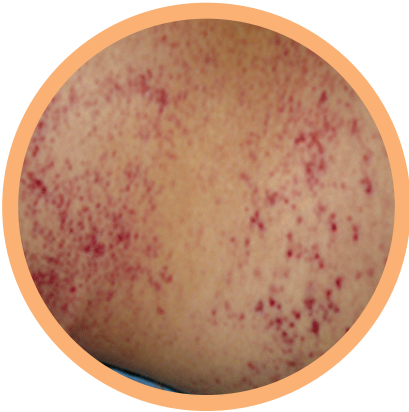
2 - 3 ວັນ

อาการของโรคไข้เลือดออก

1. ไข้สูงอย่างกระตุกขึ้น
ประมาณ 2 – 7 วัน
อาการคล้ายไข้หวัดใหญ่
แต่มีไข้ไม่มีน้ำมูก ไม่ไอ หน้าแดง

2. มีอาการจุดเลือดออก
ใต้ผิวหนังตามแขนขา
ข้อพับ ประมาณ วันที่ 2 – 3

โรคไข้เลือดออกมีอาการสำคัญ 4 ประการ เรียงตามลำดับ การเกิดอาการก่อน - หลัง ดังนี้

3. ตับโต กดเจ็บบริเวณชายโครง
ด้านขวา

4. กวះซีกเลือดออกใน
อวัยวะภายใน การไหลเวียน
ของเลือดล้มเหลว

สัญญาณอันตราย

หากเด็กที่ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก มีอาการดังต่อไปนี้ ในช่วงไข้ลดหลังจากป่วยมาระยะหนึ่ง ต้องรีบพาไปพบแพทย์ โดยด่วน

1. มีอาการซึม อ่อนเพลียมาก

2. กระสับกระส่าย มือเท้าเย็น

3. ชีพจรเต้นเบา เร็ว

4. ปวดท้องกะทันหัน

5. กระหายน้ำ ปัสสาวะน้อยลง

6. มีเลือดกำเดาไหล อาเจียนเป็นเลือด อุจจาระเป็นสีดำ

ต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด หากผู้ป่วยไข้เลือดออกอยู่ใน การดูแลรักษาของแพทย์ได้เร็วทันทั่วทั้งที่ โอกาสเสียชีวิตจากโรคจะมีน้อยมาก

การรักษาโรคไข้เลือดออก

ขณะนี้ยังไม่มียาเฉพาะที่สามารถต้านเชื้อไวรัสเดงกี การรักษาผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจึงเป็นการรักษาตามอาการและประคับประคองให้ผู้ป่วยผ่านระยะไข้ส่อซึ่งเป็นระยะวิกฤตของโรคไปได้อย่างปลอดภัย โดยทั่วไปสามารถให้การรักษาแบบผู้ป่วยนอกโดยเฉพาะในระยะแรกที่ยังมีไข้ และสามารถดูแลผู้ป่วยที่บ้านได้ดังนี้

1. ดื่มน้ำผลไม้ น้ำเกลือแร่บ่อย ๆ
2. เช็ดตัวช่วยลดไข้เป็นระยะ ๆ
3. ให้อาหารอ่อน งดอาหารที่มีสีคล้ำยเลือด
4. กินยาตามแพทย์สั่งเท่านั้น ห้ามกินยาแอสไพริน หรือไอบูโพรเฟน
5. เฝ้าระวังอาการอย่างใกล้ชิดในช่วงไข้ส่อประมาณวันที่ 3 - 4 หากผู้ป่วยฟื้นไข้ดีขึ้นแสดงว่าจะหายเป็นปกติ แต่ถ้าเข้าสู่ภาวะช็อก ให้รีบนำกลับไปหาแพทย์ให้เร็วที่สุด

พ่อ – แม่ ควรรู้ถึงความแตกต่างของ โรคไข้เลือดออกและโรคไข้หวัด

เรื่อง	โรคไข้เลือดออก	โรคไข้หวัด
1. สาเหตุ	- เชื้อไวรัสเดงกี	- เชื้อไข้หวัดมีหลายชนิด
2. วิธีการติดต่อ	- ถูกยุงลายที่มีเชื้อไวรัสเดงกีมากัด ยุงลายเป็นพาหะนำโรคจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง	- ติดต่อทางลมหายใจ เชื้ออยู่ในน้ำมูก น้ำลาย เสมหะของผู้ป่วย และ แพร่กระจาย โดยการไอ จาม รดกัน
3. อาการ (อย่างง่าย)	- ไข้สูง อาจมีจุดเลือดตามตัว ได้ผิวหนัง - มีเลือดกำเดาออก - อาเจียน ถ่ายเป็นเลือดสีดำ - อาจช็อก หรือเสียชีวิต	- ไข้ น้ำมูกไหล เจ็บคอ ไอ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยตามตัว
4. การรักษา	- เช็ดตัว ให้ยาลดไข้ - ให้น้ำเกลือ รักษาอาการช็อก อาจต้องให้เลือดถ้าออกมาก	- เช็ดตัว ให้ยาลดไข้ - ให้อาบน้ำอุ่น ยาแก้ไอหรือยาปฏิชีวนะถ้าจำเป็น
5. การป้องกันและควบคุม	- กำจัดลูกน้ำและควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ป้องกันมิให้ยุงลายกัด - พันเคมีกำจัดยุงลายในกรณีที่มีการระบาดของโรค	- หลีกเลี่ยงการคลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ป่วย อย่าไอ จาม รดกัน

การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ประชาชนสามารถป้องกันตนเองและบุตรหลานมิให้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้โดยช่วยกันกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายที่อยู่ในบ้านและบริเวณรอบ ๆ บ้าน แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย ได้แก่ ภาชนะชั่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในบ้าน และบริเวณโดยรอบบ้าน เช่น

โองน้ำดื่ม-น้ำใช้ ถึงซีเมนต์ใส่น้ำในห้องน้ำ ห้องส้วม จานรองขาตู้กับข้าว
กันมด แจกันดอกไม้ ขวดเลี้ยงพุดต่าง จานรองกระถางต้นไม้ ราน้ำฝน
ที่อุดตัน ภาชนะใส่น้ำให้สัตว์เลี้ยง อ่างบัว หรือแม้แต่เศษวัสดุ
เศษภาชนะแตกหักที่ไม่ใช้ประโยชน์แล้ว แต่ยังคงขังน้ำได้ เช่น
ยางรถยนต์เก่า ครอบป้อง กะลา ไห ขวด เป็นต้น

การควบคุมและกำจัด แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย ทำได้ดังนี้

ปิดฝาภาชนะเก็บน้ำให้มิดชิดเสมอ สำหรับโอ่งดินเผาหรือโอ่งซีเมนต์ การปิดด้วยฝาเพียงชั้นเดียวไม่สามารถป้องกันยุงลายลงไปวางไข่ได้ ควรใช้ผ้ามุ้ง หรือตาข่ายไนล่อนหุ้มฝาโอ่งอีกชั้นหนึ่งก่อนปิด คือ ทำเป็นแบบฝาปิด 2 ชั้น ภาชนะที่ปิดฝาไม่ได้ เช่น ถังซีเมนต์เก็บน้ำในห้องน้ำ

อาจใส่ปลากินลูกน้ำจำพวกปลาหางนกยูง หรือปลาสด หรือปลาหัวตะกั่ว
จำนวน 2 – 10 ตัว ขึ้นอยู่กับขนาดของภาชนะนั้น ๆ หากปลาหาย หรือ
ตายไปก็ให้ใส่ปลาเพิ่ม หรือใส่ทรายกำจัดลูกน้ำในอัตรา 1 กรัม ต่อน้ำ
10 ลิตร จะช่วยควบคุมไม่ให้มีลูกน้ำได้นานประมาณ 1 – 3 เดือน ขึ้นอยู่กับ
ความถี่ของการใช้น้ำในภาชนะ เมื่อเริ่มมีลูกน้ำเกิดขึ้นให้ใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ
ซ้ำอีก หรือใช้ชันตักลูกน้ำลอยไว้ในภาชนะเมื่อพบลูกน้ำเข้ามาในชั้นให้เท
ทิ้งลงดินไป

ล้างและเปลี่ยนน้ำในแจกันดอกไม้ ขวดหรือภาชนะปลูกพลูด่าง และ
ไม้ประดับอื่น ๆ ที่ต้องแช่น้ำเป็นประจำทุกสัปดาห์

สำหรับจานรองขาตู้กันมดมีหลายวิธีให้เลือกใช้ตามความสะดวก
เช่น ใส่เกลือแกง 2 ช้อนชา หรือน้ำส้มสายชูชนิด 5% จำนวน 1 ช้อนชาครึ่ง
หรือผงซักฟอกครึ่งช้อนชาต่อจานรองขาตู้ 1 ใบ ควรผสมเกลือหรือ
ผงซักฟอกกับน้ำให้เข้ากันดีก่อนเทใส่จานรองขาตู้ นอกจากนี้อาจใส่ชัน
หรือซีเมนต์ในจานรองขาตู้แทนการใส่น้ำก็ได้ หรืออาจใช้วิธีเทน้ำเดือดลงใน
จานรองขาตู้ทุกสัปดาห์ก็ได้

ดัดแปลงยางรถยนต์เก่าให้เป็นที่ปลูกพืช เป็นถังขยะ ทำฐานเสา หรือ
สิ่งอื่น ๆ ที่เก็บกักน้ำไว้ไม่ได้ หากจะเก็บเพื่อใช้ประโยชน์ในภายหน้าต้อง
ปกคลุมให้มิดชิดอย่าให้น้ำขังในจานรองกระถางต้นไม้ที่ขังทิ้ง
ทุก 7 วัน หรือใส่ทรายธรรมชาติลงไปให้มีความลึก 3/4 ส่วนของความลึก
ของจานรองนั้น เพื่อให้ทรายช่วยดูดซับน้ำไว้ เศษภาชนะและวัสดุที่ไม่ใช่
แล้วให้เก็บทำลาย อย่าปล่อยทิ้งไว้ให้รองรับน้ำได้

การป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงลายกัดทำได้โดย

- นอนในมุ้ง หรือห้องที่มีมุ้งลวด
- จุดยากันยุงหรือใช้ยาทาากันยุง ซึ่งมีหลายชนิดให้เลือกทั้งที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ และที่สกัดจากพืช
- ไม่อยู่ในบริเวณที่อับลม หรือเป็นมุมมืด มีแสงสว่างน้อย
- หมั่นอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ปราศจากกลิ่นเหงื่อโคล เพราะถ้ามีเหงื่อโคลจะช่วยดึงดูดยุงให้เข้ากัดมากขึ้นกว่าปกติ

การกำจัดยุงลาย ทำได้หลายวิธี เช่น

- โดยการฉีดด้วยน้ำผสมผงซักฟอก หรือน้ำยาล้างจาน หรือแชมพู หรือสบู่เหลว ผสมในอัตราส่วน 1 ส่วนต่อน้ำ 4 ส่วน ใส่ในขวดสเปรย์ที่ใช้ฉีดให้ถูกตัวยุง บริเวณที่ยุงชอบเกาะพัก เช่น มุมบ้าน หรือเสื้อผ้าที่แขวนไว้
- โดยกับดักไฟฟ้า แสงไฟจะล่อให้ยุงบินมา สู่กับดักแล้วก็จะถูกกระแสไฟฟ้าช็อตตายไป
- โดยใช้อุปกรณ์กำจัดยุงแบบใช้ถ่านไฟฉาย รูปร่างคล้ายไม้เทนนิส เมื่อเปิดเครื่อง จะมีกระแสไฟฟ้าไหลผ่านซี่ลวด เวลาใช้ต้องโบกให้ถูกตัวยุง ยุงจะถูกไฟช็อตตาย
- โดยการฉีดด้วยสารเคมีกำจัดยุง

การรับบริการจากสถานบริการสาธารณสุข

ประชาชนสามารถติดต่อสถานบริการสาธารณสุขของรัฐที่อยู่ใกล้บ้านตนเอง เพื่อขอรับบริการ คำปรึกษา และ/หรือการรักษา หรือขอคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้ดังนี้

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลประจำจังหวัด เพื่อรับบริการรักษาเบื้องต้น หรือการรักษาในกรณีผู้ป่วยมีอาการรุนแรง

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 - 12 ศูนย์หรือหน่วยควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลง ที่อยู่ใกล้บ้านท่าน เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้นและการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และจังหวัด สำนักงานเขตบริการสุขภาพ สำนักงานเทศบาล เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้นและการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี โทร. 0-2590-3132 - 33 โทรสาร. 0-2591-8427

www.thaivbd.org
facebook.com/สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง/thaivbd

บทบาทเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ เครือข่ายภาคประชาชนทุกระดับ

1. เฝ้าระวัง และควบคุมยุงพาหะ
2. พัฒนาบุคลากรด้านการแพทย์ สาธารณสุข และพัฒนาศักยภาพ
อสม. ตลอดจนจัดทำทะเบียนผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลรักษาผู้ป่วย
โรคไข้เลือดออกของอำเภอ จังหวัด
3. ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานของ อสม. ในการดำเนินการ
ตามแนวทางการดำเนินงานการจัดกิจกรรมรณรงค์ เนื่องในวัน
อาสาสมัครสาธารณสุขแห่งชาติ
4. สื่อสารสาธารณะ ถ่ายทอดความรู้ให้คำชี้แนะ สื่อสารและสนับสนุน
การดำเนินงานของ อสม. ในทุกรูปแบบเพื่อให้การดำเนินงาน
บรรลุผล
5. เป็นแกนนำประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งในสังกัดและ
ต่างสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในการกำจัดลูกน้ำ เพื่อลดผู้ป่วย
รวมถึงการรักษา ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุขอย่าง
เคร่งครัด เพื่อลดการตาย ตลอดจนส่งเสริมการใช้ตะไคร้หอม
กันยุง และการใช้ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกำจัดลูกน้ำ
6. ส่งเสริม สนับสนุน ท้องถิ่น ชุมชนและเครือข่ายภาคประชาชน
จัดระบบเฝ้าระวังของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และเชื่อมโยงข้อมูล
กับ SRRT ตำบล อำเภอ จังหวัด อย่างเสริมพลังกัน

7. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชน ท้องถิ่น มีและใช้มาตรการทางสังคม ในการเฝ้าระวัง ควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของ ไข้เลือดออก ตลอดจนประสาน ส่งเสริมให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกัน แก้ไขและพร้อมรับ ปัญหาโรคไข้เลือดออก ระดับท้องถิ่น รวมถึงการจัดระบบประเมินผล แบบมีส่วนร่วมของชุมชน
8. ส่งเสริม สนับสนุนการใช้ตะไคร้หอม และผลิตภัณฑ์ตะไคร้หอม กันยุง รวมถึงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการ กำจัดลูกน้ำ
9. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และถอดบทเรียน รวมถึงการใช้ ประโยชน์จากข้อมูลการดำเนินงานในการเฝ้าระวัง ควบคุม ป้องกันโรคไข้เลือดออกต่อไป
10. สนับสนุน อสม. หรือดำเนินการร่วมกับ อสม. รายงานผล การรณรงค์ป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ พร้อมรับปัญหาโรคไข้เลือดออกระดับท้องถิ่น พร้อมทั้งการเตรียมทีมเฝ้าระวังและบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนของท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมของเครือข่ายภาคประชาชน
2. สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร รณรงค์ “รวมพลังเร่งรัดกำจัดลูกน้ำ”
3. ดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานควบคุม ป้องกันและแก้ไข ปัญหาการระบาดของโรคไข้เลือดออกในชุมชน ตามบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในส่วนของการจัดการบริหาร ส่วนตำบลและเทศบาล

บทบาทเครือข่ายต่างจังหวัด กระทรวงสาธารณสุข

1. ดำเนินการกำจัดลูกน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง ทั้งโรงเรียน โรงเรียน โรงพยาบาล โรงแรม โรงงาน โรงธรรม แหล่งท่องเที่ยว สถานที่ทำงาน ตลาด ศูนย์เด็กเล็ก ฯลฯ
2. ร่วมดำเนินการรณรงค์ รวมพลังเร่งรัดกำจัดลูกน้ำ ตามปฏิทินของกระทรวงสาธารณสุข
3. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการใช้ตะไคร้หอมกันยุง และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกำจัดลูกน้ำ
4. จัดระบบเฝ้าระวังร่วมกับชุมชน ท้องถิ่นในการเฝ้าระวัง ควบคุม ป้องกันโรคไข้เลือดออก รวมถึงการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคมของชุมชน

บทบาทสถานพยาบาลเอกชน

1. พัฒนาบุคลากรการแพทย์ทางด้านการตรวจวินิจฉัยและรักษา ทั้งอายุรแพทย์ กุมารแพทย์ และแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป ของ โรงพยาบาล
2. จัดทำทะเบียนผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก ของโรงพยาบาล
3. ดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหา การระบาดของโรคไข้เลือดออก ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด
4. รายงานผู้ป่วยไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/สำนักอนามัย กทม. ตาม พรบ. โรคที่ต้องแจ้งความ

บทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

บทบาท อสม.

1. สอบถามทุกคนครัวเรือน ว่า 1) ในบ้านมียุงกัดหรือเปล่า 2) ในบ้านมีลูกน้ำไหม
2. ประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยง คัดข้อมูลให้ชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์จัดทำแผนงานโครงการ และกิจกรรมในการสร้างบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการกำจัดลูกน้ำ ภายใต้แนวคิด “บ้านใครบ้านคนนั้น เราต้องทำเอง”
3. ให้คำแนะนำ ชักชวน กระตุ้นให้ประชาชนปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ในการสำรวจลูกน้ำและกำจัดลูกน้ำในบ้านเรือนตนเอง รวมทั้ง ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนและ สถานศึกษา วัด และศาสนสถาน โรงพยาบาลโรงงานและสถานประกอบการสถานบริการ ตลาด และสถานที่ที่มีคนอยู่รวมกันมาก ๆ ด้วยมาตรการ 5 ป. 1 ข. คือ ปิด เปลี่ยน ปล่าย ปรับปรุง ปฏิบัติและขัดล้างโซ่ยุง ทุกสัปดาห์
4. ร่วมกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชนและท้องถิ่น ชวนประชาชน ดำเนินการพร้อมกันทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชน ทั่วประเทศ รวมพลัง เร่งรัดกำจัดลูกน้ำ
5. ร่วมกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชน ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ ตะไคร้หอม และผลิตภัณฑ์ตะไคร้หอมกันยุง รวมถึงใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการกำจัดลูกน้ำ

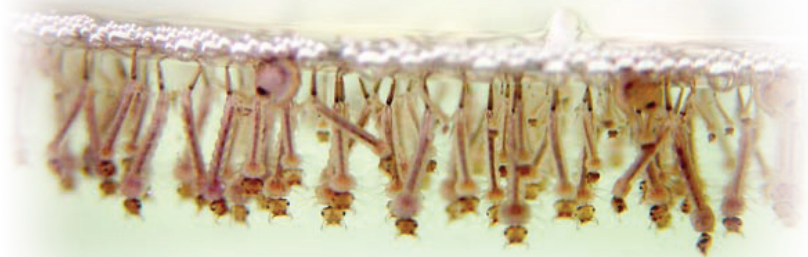
6. จัดระบบเฝ้าระวัง และสื่อสารข้อมูลชุมชน ด้วยการประชาสัมพันธ์ เขย่าความคิดคน ในชุมชนให้มีส่วนร่วมลงมือทำด้วยตนเอง ในการเฝ้าระวังควบคุมป้องกันและแก้ไข ปัญหาการระบาดของ โรคไข้เลือดออก รวมทั้งจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชน ในเขตพื้นที่ สังเกตอาการผู้ป่วยที่มีอาการของโรคไข้เลือดออก ในหมู่บ้าน และรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้องตามกำหนด และสอน แก่นำสุขภาพประจำครอบครัว ในการเช็ดตัวลดไข้ และการดูแล เบื้องต้นก่อนส่งต่อการรักษา
7. ดำเนินการร่วมกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์ปฏิบัติการ ป้องกันแก้ไขและพร้อมรับปัญหาโรคไข้เลือดออกระดับท้องถิ่น และจัดระบบประเมินผลของชุมชน โดยสำรวจลูกน้ำในพื้นที่ รับผิดชอบ เพื่อประเมินเบื้องต้นทุกสัปดาห์ และขับเคลื่อนชุมชน ประชาชน ในการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากไข้เลือดออกโดยมี การประเมินผลแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังเพื่อให้ครัวเรือน หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ตำบล ปลอดภัยจากลูกน้ำ หรือให้ลูกน้ำ เป็นศูนย์ และปลอดภัยจากไข้เลือดออก
8. รายงานผลการรณรงค์ให้ผู้บังคับบัญชาระดับ 1 ขึ้นไป

ไม่มีลูกน้ำ ไม่มียุงลาย
ไม่มีไข่เลือดออก

“เจาะปั๊บบ ทำจัดปั๊บบ”
ลูกน้ำยุงลาย ฆ่าตัวตายในบ้านคุณ